

۷۲۲

شماره چاپ

جمهوری اسلامی ایران

دوره هفتم - سال اول

۳۵۹

شماره ثبت

مجلس شورای اسلامی

تاریخ چاپ ۱۳۸۴/۱/۱۵

دو شوری

طرح حمایت از حقوق و مسؤولیتهای زنان در عرصه های
داخلی و بین المللی

فرهنگی

کمیسیونهای ارجاعی، اصلی:

فرعی:

اداره کل قوانین

باسمه تعالی

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

با توجه به لزوم ساماندهی حقوق و مسؤولیتهای زنان در ابعاد مختلف قضایی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و الزام دولت به ارائه لوایحی جهت تحقق عملی این حقوق و با توجه به انتقادات، جو سازیها و ایجاد شبهاتی که علیه جمهوری اسلامی ایران در خصوص حقوق زنان در عرصه بین المللی وجود دارد، تصویب طرح ذیل ضروری می باشد تا هم نیازهای داخلی بر طرف گردیده و هم به ایرادات و شبهات وارده از سوی برخی از کشورها از این طریق پاسخی مناسب داده شود و بتوان مجموعه حقوق و مسؤولیتهای زنان را در سازمانهای منطقه ای و سازمان کنفرانس اسلامی به عنوان سندی مرجع مطرح نمود.

الهام امین زاده - عشرت شایق - مهرانگیز مروتی - نقیسه فیاض بخش - فاطمه رهبر - فاطمه آلیا - عفت شریعتی - جواد آرین منش - احمد بزرگیان - احمد بلوکیان - علی سرافراز یزدی - عسکری - سعید ابوطالب - محمد یاری - محمود محمدی - اسدا.. تابع - یوناتن بت کلیا - جعفر آئین پرست - سید احمد حسینی سیرجانی - عطاء.. حکیمی - حمیدرضا کاتوزیان - سید علی ریاض - هاشم حجازی فر - محمد تقی رهبر - مهدی کوچک زاده - ابوالفضل کلهر - سید جلال یحیی زاده - پرویز سروری - هادی حق شناس - شاهین محمد صادقی - هاجر تحریری نیک صفت - فاطمه آجورلو - سید محسن یحیوی - محمد آشوری - نیره اخوان بیطرف - لاله افتخاری - رفعت بیات - عماد افروغ - سید عباس پاک نژاد - سید مهدی طباطبایی - انوشیروان محسنی - منوچهر متکی - سید احمد موسوی

طرح حمایت از حقوق و مسؤولیت‌های زنان در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی

ماده واحده - دولت موظف است در راستای تحقق اصول بیستم (۲۰) و بیست و یکم (۲۱) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران، زمینه‌های تحقق عملی حقوق و مسؤولیت‌های زنان در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی را براساس سند مرجع (منشور حقوق و مسؤولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۳۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی) فراهم نموده و لوایح مورد نیاز را برای تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید.

تبصره - از تاریخ تصویب این ماده واحده کلیه مقررات مغایر با منشور فوق ملغی است.

منشور حقوق و مسؤلیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران
(مصوب جلسه ۵۴۶ مورخ ۱۳۸۲/۶/۳۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی)
شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه ۵۴۶ مورخ ۱۳۸۲/۶/۳۱ به پیشنهاد شورای فرهنگی و اجتماعی زنان (نامه شماره ۱۲۵۹/ش مورخ ۱۳۸۲/۵/۱۲) منشور حقوق و مسؤلیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران را به این شرح تصویب کرد:

مقدمه:

منشور حقوق و مسؤلیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران با الهام از شریعت جامع اسلام و نظام حقوقی آن و با تکیه بر شناخت و ایمان به خداوند متعال و با هدف تبیین نظام‌مند حقوق و مسؤلیت‌های زنان در عرصه‌های حقوق فردی، اجتماعی و خانوادگی تدوین گردیده است. این منشور اهتمام بر بسین حقوق و تکالیف زنان در اسلام دانسته و مبتنی بر قانون اساسی، اندیشه‌های والای بنیادگذار جمهوری اسلامی ایران و رهبر معظم انقلاب و با بهره‌گیری از سند چشم‌انداز ۲۰ ساله و سیاست‌های کلی نظام و با لحاظ قوانین موجود و خلأها و کاستی‌های آن و به منظور تحقق عدالت و انصاف در جامعه زنان مسلمان می‌باشد. این منشور با دیدی جامع و فراگیر تنظیم گردیده لذا مشتمل بر حقوق و تکالیف امضایی، تأسیسی و حقوق حمایتی و نیز حقوق مشترک بین همه انسانها است.

ماده واحده:

منشور حقوق و مسؤلیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران بر اساس بندهای ۱ و ۱۸ وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان یک سند مرجع در سیاستگذاری در امور فرهنگی و اجتماعی در ۳ بخش و ۵ فصل و ۱۴۸ بند در جلسه شماره ۵۴۶ مورخ ۱۳۸۲/۶/۳۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب شد و کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط مکلفند برحسب وظایف دستگاهی و سازمانی جهت سیاستگذاری، اتخاذ تدابیر قانونی، تصمیمات و برنامه‌ریزی راجع به زنان، قواعد و اصول مندرج در این منشور را رعایت نمایند. این منشور مبنای معرفی و تمییز جایگاه زن در نظام جمهوری اسلامی ایران در مجامع بین‌المللی نیز قرار می‌گیرد.

توضیح: شورای فرهنگی و اجتماعی زنان مکلف است هر دو سال یکبار نس از تصویب این منشور، نسبت به ارزیابی وضعیت زنان ایران اقدام نموده و گزارش ارزیابی درخصوص پیشرفت‌های موجود در راستای تحقق آن و همچنین موارد نقض حقوق زنان را به شورای عالی انقلاب فرهنگی منعکس نماید.

منشور حقوق و مسؤلیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران

نکاتی چند در خصوص منشور:

۱- در این منشور حق به معنای توانایی، اساس و مصونیت است و مسؤلیت به معنای تکالیفی است که زن نسبت به دیگران برعهده دارد

۲- در مواردی که تکالیفی متوجه افراد جامعه بوده و زنان از ثمره انجام آن تکالیف برخوردار می‌شوند، آن تکلیف به صورت حق زنان ذکر شده و از بیان مسئولیت‌های دیگران نسبت به زنان خودداری شده است.

۳- از آنجا که در قوانین اسلامی، افراد نسبت به خدا، خود، جامعه و هستی مسئول می‌باشند سعی شده تا مسئولیت زنان نیز نسبت به موارد مذکور ذکر گردد. پرواضح است که در صورت فقدان شرایط عام تکلیف (عقل، بلوغ، آراسته، ...) زنان نیز قافله مسئولیت خواهند بود. در ضمن، با بکار بردن کلمه حق یا مسئولیت، نوع ارتباط زنان با مسئله موردنظر مشخص شده است.

۴- سعی شده است کلیه حقوق و مسئولیت‌های زنان اعم از مشترک بین زنان و مردان و یا ویژه زنان ذکر شود و دلایل این امر به قرار ذیل است:

الف- از آنجا که در مجامع بین‌المللی بحث و جدال فراوان در زمینه حقوق انسانی زنان وجود دارد و آنان درصدد اثبات حقوق انسانی منطبق با دیدگاه غربی برای زنان می‌باشند و از طرفی کشورهای مختلف براساس فرهنگ‌های متفاوت خود نظرات و عملکرد متفاوتی در زمینه حقوق انسانی زنان دارند، لازم بود تا در منشور که نمایانگر دیدگاه نظام جمهوری اسلامی ایران می‌باشد حقوق انسانی زنان، حقوق مشترک بین زن و مرد و نیز حقوق ویژه زنان در موضوعات مختلف ذکر شود تا مشخص گردد که نظام جمهوری اسلامی ایران اساساً چه حقوق و مسئولیت‌هایی را برای زنان قائل است.

ب- در اندیشه اسلامی، زنان و مردان در حقوق انسانی خویش عموماً مشترک می‌باشند ولی از آنجا که در مراحل اقدام و اجرا ممکن است تمیض‌هایی صورت گیرد، جهت تأکید، این دسته از حقوق نیز با عنوان حقوق زنان ذکر شده است.

ج- از آنجا که این منشور فقط درصدد بیان حقوق زنان می‌باشد، حقوق سایر اقشار اجتماعی در آن ذکر نشده است هرچند در مرحله اجرا با توجه به سایر قوانین و سیاست‌ها، به حقوق سایر اقشار اجتماعی نیز توجه لازم خواهد شد.

د- این منشور درصدد بیان نحوه اجرای حقوق نیست بنابراین لازم است با توجه به ساختار قوانین درج‌ای خود ضمانت اجرا برای آن در نظر گرفته شود.

هـ- از آنجا که منشور فقط درصدد بیان قوانین نبوده بلکه توجه به فرهنگی نیز داشته است لذا برخی موارد اخلاقی لازم‌الاجرا نیز در زمره حقوق و مسئولیت‌های زنان ذکر شده است.

۷- در منشور سعی شده تا حد امکان، حقوق و مسئولیت‌های کلی و اساسی ذکر گردد و از بیان مصادیق صرف‌نظر شود. ولی از آنجا که طرح پاره‌ای از مصادیق حقوقی یا مسئولیت‌ها در منازعات بین‌المللی و یا فرهنگ داخلی نیاز به تأکید و شفاف‌سازی داشته است به صورت مشخص بیان شده است.

۸- در ساختار منشور، حقوق و مسئولیت‌های زنان با استقراء به صورت ذیل تقسیم شده است: حقوق فردی، حقوق خانوادگی، حقوق اجتماعی (که حقوق اجتماعی بر حسب موضوع به حق سلامت، حقوق فرهنگی، حقوق اقتصادی، حقوق سیاسی و حقوق قضایی دسته‌بندی شده است).

۹- منشور درصدد ارائه دیدگاه‌های نظام جمهوری اسلامی ایران (منطبق با فقه شیعہ و نظام حکومتی جمهوری اسلامی ایران) در زمینه مسائل زنان می‌باشد و می‌تواند محور گفتگو با دیگر کشورهای اسلامی در خصوص مسائل زنان قرار گیرد و قدسی مؤثر در مسیر تهیه و تدوین سندی دیگر با همکاری و اتفاق نظر کشورهای مختلف اسلامی در سطح بین‌الملل بحساب آید.

۱۰- هرچند موازین شرع برانطلاق و عموم همهٔ بندهای منشور حاکم است ولی در مواردی که در ارتباط با حق یا مسئولیتی به دلایلی، تأکید به رعایت موازین شرع لازم بود، این عبارت مجدداً ذکر شده است.

۱۱- از آنجا که منشور فقط درصدد بیان حقوق و مسئولیت‌های زنان بوده، از ذکر نام فرد یا نهادی که مسئول اجرای این حقوق است خودداری نموده، پرواضح است که این سند مبتنی بر سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و قانونگذاری در امور زنان در کلیه دستگاهها خواهد بود.

اصول و مبانی

مشهور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران با الهام از شریعت جامع و معتدل اسلام به‌منظور ایجاد زمینه رشد هماهنگ و متوازن ابعاد مادی و معنوی در زندگی فردی و اجتماعی و با عنایت به آزادی مسئولانه زنان و کرامت انسانی آنها، با توجه به تناسب بین حقوق و مسئولیت‌ها، شکل گرفته است. این منشور بانکیه بر شناخت و ایمان به خداوند متعال به عنوان مبدأ هستی و خالق موجودات و اختصاص تشریح ناه و لزوم تسلیم در برابر امر او با بهره‌گیری از قرآن و سنت اهلبیت(ع) و عقل با اذعان به نقش بنیادی آنها در استنباط و بیان قوانین و احکام الهی و با توجه به مقتضیات زمان و مکان، با بهره‌ز از آموزه‌های فکری معاصر با اسلام و به دور از تحجر فکری و خرافات و خودباختگی فرهنگی در مقابل بیکانه ندوین گردیده است و بیانگر جایگاه زن بر اساس اصول و ضوابط اسلامی است که این اصول انعکاس خواست قلبی امت اسلامی ایران می‌باشد.

۱-۱- الحکم الاله، یوسف، ۴۰، آناه ۵۷

مبنای اساسی منشور بر این اعتقاد بنیادین استوار است که در اسلام، زن و مرد در فطرت و سرشت، هدف خلقت، برخورداری از استعدادها و امکانات، امکان کسب ارزش‌ها، پیشگیری از ارزش‌ها^۱ و پاداش و جزای اعمال فارغ از جنسیت، در برابر خداوند یکسان می‌باشند و فقط به واسطه رشد همه‌جانبه انسانی در سایه دانش و علم، تقوای الهی^۲ و ایجاد جامعدهایی متناسب^۳ بر یکدیگر مزیت دارند.

از سوی دیگر زن و مرد از نظر ویژگی‌های جسمی و روانی دارای تفاوت‌هایی می‌باشند که این تفاوت‌های مبتنی بر حکمت الهی و به عنوان راز نفاوم حیات بشر، کلیت نسجی را تشکیل می‌دهند تا در نهایت، رابطه متقابل ناشی از تناسب فکری و عاطفی میان آن دو، حیات معقول و والای انسانی امکان و تداوم یابد. لذا این تفاوت‌های طبیعی منشأ تفاوت‌های حقوقی می‌شود که مبتنی بر عدالت خداوند متعال است، لذا منجر به کم شدن ارزش زن یا تمیض طالبانه بین زن و مرد نمی‌گردد.

به جهت اشتراک زن و مرد در حیضت انسانی، در بیشتر موارد زن و مرد در نظام حقوقی اسلام از حقوق و مسئولیت‌های یکسان برخوردار می‌باشند. تفاوت در حقوق و مسئولیت‌ها امری است که نشان‌دهنده برتری جنسی بر جنس دیگر نمی‌باشد و عمدتاً مولود عناوین حقوقی خاصی است که هر یک از زن و مرد به تناسب نقش‌های ویژه و

۱- فطرت الله التي همز الناس عليها، روم ۳۰.

۲- ما خلق الجن و الانس الا ليعبدون، ذرآب ۵۶- الذي خلق الموت و الحیوة لیسئلکم ایکم احسن عملا، ملک ۲.

۳- الف) تکوینی طبیعی: سحر لکم ما فی السموات و الارض، جائیه ۸۳.

ب) تکوینی معنوی: جعل لکم السمع و الابصار و الافئده، نحل ۷۸- نفس و ماسوئها فالهمها فجورها و تقویها، شمس ۷، علم الانسان ما لم یعلم، علق ۵.

۴- ان المسلمین و المسلمات و المؤمنین و المؤمنات و القانتین و القانتات و الصادقات و الصابرات و الصابرات و الخاشعین و الخاشعات و المتصدقات و المتصدقات و الصائمین و الصائمات و الحافظین فروجهم و الحافظات و الذاکرین لله کثیراً و الذاکرات اعدانه لهم مغفرة و اجرأ عظیما، احزاب ۲۵- من عمل صالحاً من ذکر او انثی و هو مؤمن فلنجیه حیوة طیبه، نحل ۹۷.

۵- ضرب الله مثلا للذین آمنوا امرأة فرعون... و مریم ابنت عمران، تحریم ۱۱ و ۱۲- ربنا هب لنا من ازواجنا و ذرآئنا فرأ اعین واجعلنا للمتقین اماما، فرقان ۷۴.

۶- فمن يعمل مثقال ذرة خیراً یره و من یعمل مثقال ذرة شرأ یره، زلزال ۷ و ۸.

۷- هل ینتوی الذین یعلمون و الذین لا یعلمون، زمر ۹.

۸- یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوبا و قبایل لند، ارفوا ان اکرمکم عندالله اتقکم، حجرات ۱۲.

۹- فضل الله المجاهدین علی القاعدین اجرأ عظیما، نساء ۹۵.

۱۰- ان الله یأدر بالعدل و الاحسان، نحل ۹۰.

بدل ناپذیر در خانواده پیدا می‌کند این تفاوت از آن جهت است که امکان وجود سلامت مادی و معنوی خانواده به عنوان اصلی‌ترین نهاد جامعه که جایگاه حقیقی پیدایش و پرورش انسان است تأمین گردد.

بخش اول: حقوق و مسئولیت‌های فردی زنان

- ۱- حق برخورداری از حیات شایسته و تمامیت جسمانی و مسئولیت محافظت از آن در مقابل هرگونه بیماری، حادثه و یا تعدی.
- ۲- حق برخورداری از تکریم و مسئولیت رعایت آن برای دیگران.
- ۳- حق آزادی اندیشه و مصونیت از تعرض و عدم امنیت در دانش اعتقاد.
- ۴- حق و مسئولیت فرد در برخورداری از ایمان، تقوا و حفظ آن و تکامل معنوی در همه باورها و رفتارها.

- ۵- مصونیت جان، مال و حیثیت زنان و زندگی خصوصی آنان از تعرض غیرقانونی.
- ۶- حق برخورداری از عدالت اجتماعی در اجرای قانون بدون لحاظ جنسیت.
- ۷- حق داشتن نام، حفظ یا تغییر آن، همچنین نسب و حفظ آن.
- ۸- حق تألیف کشور ایران برای هر زن ایرانی و سلب تابعیت به درخواست خود لو.
- ۹- آزادی زنان پیرو مذاهب اسلامی و اقلیت‌های دینی رسمی در انجام مراسم و تعلیمات دینی و احوال شخصی برطبق آیین خود در محدوده قانون.
- ۱۰- آزادی زنان ایرانی در استفاده از پوشش و گوینه‌های بومی و اجرای آداب و سنت‌های محلی در صورت عدم مغایرت با اخلاق حسنه.

- ۱۱- مصونیت زنان از ضربات مادی و معنوی با توجیه اعمال حق دیگران.
- ۱۲- حق و مسئولیت حفظ ویژگی‌های خلقتی متفاوت زنان با مردان.
- ۱۳- حق بهره‌مندی از محیط زیست سالم و مسئولیت محافظت از آن.

بخش دوم: حقوق و مسئولیت‌های خانوادگی زنان

فصل اول: حقوق و مسئولیت‌های دختران در خانواده

- ۱۴- حق برخورداری دختران از سرپرستی شایسته توسط والدین.
- ۱۵- حق برخورداری دختران از نفقه شامل: مسکن، پوشاک، تغذیه سالم و کافی و تسهیلات بهداشتی جهت تأمین سلامت جسمانی و روانی آنان.
- ۱۶- حق تعلیم و تربیت دختران و ایجاد زمینه شگوفایی استعدادها و خلاقیت‌های آنان.
- ۱۷- حق تأمین نیازهای عاطفی و روانی دختران و برخورداری از رفتار ملاطفت‌آمیز والدین و مصونیت آنان از خشونت‌های خانوادگی.
- ۱۸- حق برخورداری از امکانات خانواده، بدون تبعیض میان دختر و پسر.
- ۱۹- حق دختران بی‌سرپرست و بدسرپرست در سرپرستی توسط بستگان یا داوطلبان تکفل با رعایت مصلحت آنان و برخورداری از حمایت و نظارت حکومت.
- ۲۰- مسئولیت احترام به والدین و اطاعت از دستورالعمل‌های مشروع آنها و رفتار نیکو نسبت به سایر اعضای خانواده.

فصل دوم: حقوق و مسئولیت‌های زنان در تشکیل و تداوم خانواده

- ۲۱- حق و مسئولیت زنان در تحکیم بیان خانواده و برخورداری از امکانات و حمایت‌های قانونی لازم بمنظور پیشگیری از بروز اختلافات و کاهش طلاق.
- ۲۲- حق بهره‌مندی از امکانات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جهت تسهیل امر ازدواج در زمان مناسب و مسئولیت خوشبختنداری تا آستانه ازدواج.
- ۲۳- حق آگاهی از حقوق و تکالیف زوجین و آیین همسرداری و برخورداری از امکانات لازم در این زمینه.
- ۲۴- حق آشنایی با معیارهای مناسب همسرگزینی و شناخت و انتخاب همسر.
- ۲۵- حق و مسئولیت آگاهی و رعایت ضوابط دینی و قانونی در ازدواج از جمله یکسانی زوجین در باور به مبانی اعتقادی و دینی.
- ۲۶- حق تعیین شروط موردنظر، ضمن عقد نکاح در چارچوب ضوابط شرعی و تضمین اجرای این شروط.
- ۲۷- حق ثبت ازدواج، طلاق و رجوع در مراجع رسمی و قانونی.
- ۲۸- حق برخورداری زن از حقوق مالی در ایام زوجیت.
- ۲۹- حق و مسئولیت تأمین، تحمیس، طهارت و سلامت در ارتباط جنسی با همسر قانونی و حق اعتراض قانونی در صورت نقض آنها.

- ۲۰- حق و مسئولیت سکونت مشترک و حسن معاشرت و تأمین امنیت روانی در روابط با همسر و حق اعتراض و طرح دعوا در مراجع قانونی در صورت سوء معاشرت همسر.
- ۲۱- حق و مسئولیت رشد علمی، معنوی و اخلاقی با همکاری و حمایت اعضای خانواده.
- ۲۲- حق و مسئولیت جهت انجام صلح‌حرم.
- ۲۳- حق باروری، بارداری، تنظیم و کنترل آن و بهره‌مندی از آموزش‌ها و امکانات مناسب در این زمینه.
- ۲۴- حق برخورداری از حمایت‌های مادی و معنوی در ایام بارداری و شیردهی.
- ۲۵- مسئولیت رعایت حقوق جنین بویژه محافظت از حیات و رشد آن.
- ۲۶- حق و مسئولیت حضانت و تأمین امنیت روانی و عاطفی فرزندان و تربیت شایسته دینی و اخلاقی آنان.
- ۲۷- حق برخورداری از حمایت و مشارکت همسر در تربیت فرزند.
- ۲۸- حق برخورداری مادران از امنیت مادی و معنوی خصوصاً در ایام سالمندی و از کارافتادگی.
- ۲۹- حق و مسئولیت زن نسبت به نگهداری و تأمین معاش والدین نیازمند در حد استطاعت او.
- فصل سوم: حقوق و مسئولیت‌های زنان در صورت انحلال خانواده**
- ۳۰- حق جدایی از همسر در صورت عدم امکان سازش پس از مراجعه به دادگاه و ارائه دلایل موجه و مسئولیت رعایت قوانین طلاق.
- ۳۱- حق برخورداری از فسخ نکاح در صورت تدلیس و عیوب مقرر و اخذ خسارت در تدلیس.
- ۳۲- حق برخورداری زن از حقوق مادی خود هنگام انحلال خانواده و بهره‌مندی از رفتار نیکوی همسر هنگام جدایی.
- ۳۳- حق و مسئولیت حضانت فرزند و لزوم برخورداری از حمایت مالی پدر و حق ملاقات با فرزند در صورت انقضای یا اسقاط دوران حضانت.
- ۳۴- حق بهره‌مندی زن از حقوق خویش در ایام عده و برخورداری از حق ازدواج پس از انقضای عده.
- ۳۵- حق طرح دعوا در محاکم جهت ممانعت از ازدواج مجدد همسر در صورت عدم توانایی شوهر در تأمین نفقه و اجرای عدالت و سایر حقوق.
- ۳۶- مسئولیت مدنی و کیفری پدر و مادر در قبال کوتاهی از محافظت کودک و مسئولیت والدین نسبت به ممانعت از بهره‌مندی فرزندان از ملاقات با آنان.
- بخش سوم: حقوق و مسئولیت‌های اجتماعی زنان**
- فصل اول: حقوق و مسئولیت‌های سلامت جسمی و روانی زنان**
- ۳۷- حق برخورداری از سلامت جسمی و روانی در زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی با توجه به ویژگی‌های زنان در مراحل مختلف زندگی و مسئولیت حفاظت از آن.
- ۳۸- حق بهره‌مندی از بهداشت، محیط، کار و ... و اطلاعات و آموزش‌های موردنیاز.
- ۳۹- حق مشارکت زنان در سیاستگذاری، قانونگذاری، مدیریت، اجرا و نظارت در زمینه بهداشت و درمان، بویژه در خصوص زنان.
- ۴۰- حق بهره‌مندی از برنامه‌ها و تسهیلات بهداشتی و درمانی مناسب جهت پیشگیری از بیماری و درمان بیماری‌های جسمی و اختلالات روانی زنان.
- ۴۱- حق زنان در انتخاب فرد و مرکز ارائه‌کننده خدمت در امر سلامت، براساس ضوابط اسلامی و استانداردهای علمی و پزشکی و بهره‌مندی از اطلاعات مناسب و کافی برای انتخاب آگاهانه و بهینه آنان.
- ۴۲- حق آگاهی و مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های مربوط به کنترل باروری و تنظیم خانواده.
- ۴۳- حق دسترسی فراگیر و عادلانه به امکانات ورزشی و آموزشی در زمینه تربیت بدنی و تفریحات سالم.
- ۴۴- حق پرورش و شکوفایی استعدادهای ورزشی و حضور در میادین ورزشی در سطح ملی و بین‌المللی متناسب با موازین اسلامی.
- ۴۵- حق برخورداری از بهداشت باروری و بارداری، زایمان سالم، مراقبت‌های بهداشتی پس از زایمان یا استفاده از زنان متخصص و پیشگیری و درمان بیماری‌های شایع زنان، بیماری‌های مقاربتی و نازایی، آنان.

- ۵۶- حق برخورداری از خدمات مشاوره‌ای و آزمایش‌های پزشکی به منظور اطمینان از سلامت کامل مرد در امر ازدواج و در حین ازدواج.
- ۵۷- حق بهره‌مندی دختران بی‌سرپرست، زنان مطلقه، بیوه، سالخورده و خودسرپرست نیازمند از بیمه‌های عمومی، خدمات مددکاری و بیمه‌های خاص بویژه در بخش بهداشت و درمان.
- ۵۸- حق بهره‌مندی زنان و دختران آسیب‌دیده جسمی، ذهنی، روانی و در معرض آسیب از امداد رسانی و توانبخشی مناسب.
- ۵۹- حق بهره‌مندی از تغذیه سالم خصوصاً در دوران بارداری و شیردهی و وظیفه مراقبت از کودک و تغذیه مناسب او، با اولویت استفاده از شیر مادر.

فصل دوم: حقوق و مسئولیت‌های فرهنگی و معنوی زنان

الف: فرهنگ عمومی

- ۶۰- حق و مسئولیت در کسب و افزایش آگاهی نسبت به شخصیت، حقوق و نقش خویش در عرصه‌های مختلف زندگی منطبق با آیین مقدس اسلام.
- ۶۱- حق مصونیت از تعرض گفتاری و رفتاری دیگران و مسئولیت گفتار و رفتار خویش همراه با احترام نسبت به اعضای جامعه.
- ۶۲- حق و مسئولیت برخورداری از امکان عمل به احکام اسلامی در پوشش اسلامی و مسئولیت رعایت عفاف در جامعه.
- ۶۳- حق و مسئولیت ارتقای بینش، منش و کنش دینی و انسانی و مصونیت از ناهنجاری‌های فرهنگی و اخلاقی و رفع آن‌ها.
- ۶۴- حق شرکت در اجتماعات عبادی، فرهنگی و سیاسی.
- ۶۵- حق تولید برنامه‌ها و کالاهای فرهنگی سالم و بهره‌مندی از آنها.
- ۶۶- حق تشکیل و اداره مراکز و سازمان‌های فرهنگی - هنری توسط زنان به‌منظور تربیت زنان متعهد و متخصص جهت توسعه فعالیت‌های فرهنگی آنان.
- ۶۷- حق تبادل اطلاعات و ارتباطات فرهنگی سازنده در ابعاد ملی و بین‌المللی.
- ۶۸- حق و مسئولیت زنان در ترویج معارف و فرهنگ اسلام و ارائه الگوی زن مسلمان در سطح ملی و بین‌المللی.
- ۶۹- حق و مسئولیت زنان در ایجاد همگرایی با رویکرد اخلاقی، دینی در مسائل زنان در سطوح بین‌المللی.
- ۷۰- حق مشارکت در سیاست‌گذاری، قانونگذاری، اجرا و نظارت در امور فرهنگی بویژه در خصوص مسائل زنان.
- ۷۱- حق و مسئولیت آگاهی و کسب، مهارت‌های لازم در مدیریت خانه و خانواده، تربیت و پرورش فرزند و مقابله با آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی.
- ۷۲- حق بهره‌مندی از نظارت مستمر بر فعالیت‌های فرهنگی مرتبط با زنان به‌منظور حفظ شخصیت، حرمت و کرامت انسانی زن در محصولات فرهنگی.
- ۷۳- حق بهره‌مندی از مراکز فرهنگی ویژه بانوان با رعایت ضوابط اسلامی. با توجه به خصوصیات روحی و جسمی آنان و با اولویت مناطق محروم.
- ۷۴- حق برخورداری زنان آسیب‌دیده و آسیب‌پذیر اجتماعی از حمایت‌های مناسب به‌منظور بهبود وضعیت فرهنگی خود و جامعه.
- ۷۵- مسئولیت زنان در محافظت از استقلال فرهنگی، هویت اسلامی - ایرانی و همبستگی ملی در فعالیتهای فرهنگی - آموزشی.

ب: آموزش

- ۷۶- حق سوادآموزی عمومی، ارتقای آموزشی و برخورداری از امکانات آموزش و پرورش برای زنان.
- ۷۷- حق تحصیل در آموزش عالی تا بالاترین سطح علمی.

۷۸. حق کسب مهارت‌ها و آموزش‌های تخصصی بصورت کمی و کیفی تا

بالاترین سطوح.

۷۹. حق برخورداری زنان و دختران مناطق محروم از حمایت‌های خاص در امر آموزش

۸۰. حق و مسئولیت در تدوین برنامه‌های درسی و متون آموزشی.

۸۱. حق و مسئولیت در برخورداری از جایگاه شایسته و متناسب با نقش، شأن و منزلت زنان در متون درسی و آموزشی.

۸۲. حق مشارکت بانوان در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری و مدیریت‌های آموزشی.

علمی و حضور فعال در مجامع فرهنگی و علمی داخلی و سن‌المللی.

۸۳. حق شناسایی، حمایت و بهره‌مندی از توانمندی‌های بانوان دارای استعدادهای درخشان و مسئولیت آنها در تأمین نیازهای کشور.

۸۴. حق بانوان معلول جسمی و ذهنی نسبت به برخورداری از حمایت‌های لازم در زمینه آموزش و پرورش، دستیابی به آموزش عالی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای متناسب با استعداد و میزان معلولیت آنان.

ج: پژوهش

۸۵. حق پژوهش، تألیف، ترجمه و انتشار کتب مقالات در سنجاریات عمومی و تخصصی با رعایت صداقت، امانت و مصلحت جامعه.

۸۶. حق برخورداری از حمایت‌های لازم نسبت به منابع و امکانات در خصوص تحقیق در مسائل زنان و تربیت نیروی انسانی محقق و حق آگاهی از اطلاعات و نتایج تحقیقات در زمینه‌های مختلف.

۸۷. حق بهره‌مندی از حمایت در آثار علمی - پژوهشی زنان و گسترش مراکز تحقیقاتی با مدیریت زنان.

۸۸. مسئولیت زنان پژوهشگر در ارائه دیدگاه و نییمن دستاوردهای مثبت دینی و ملی در زمینه مسائل زنان به جهانیان.

فصل سوم: حقوق و مسئولیت‌های اقتصادی زنان

الف: حقوق و مسئولیت‌های مالی در خانواده

۸۹. حق بهره‌مندی از نفقه در ازدواج دائم مطابق با اسان زن، توسط شوهر یا توسط پدر و فرزند در صورت نیاز زن و توانمندی آنان.

۹۰. حق برخورداری از ماترک، منوبی و وصایای مالی آن طبق قوانین اسلامی.

۹۱. حق وقف، پذیرش وقف و رسیدگی به آن.

۹۲. حق بذیرش و کالت با وصایت در امور اقتصادی.

۹۳. حق تعیین مهریه و دریافت آن از همسر و هرگونه دخل و تصرف در آن.

۹۴. حق برخورداری از مستمری در صورت فوت پدر، همسر و فرزند طبق قانون یا فرارند.

۹۵. حق برخورداری وراثت قانونی از حقوق بازنشستگی زن کارمند متوفی.

۹۶. حق بذیرش قیمومت مالی فرزندان و مسئولیت رعایت حقوق اقتصادی فرزند.

۹۷. حق برخورداری زنان و دختران از حمایت‌های لازم در صورت فقر، طلاق، معلولیت، بی‌سرپرستی، بدسرپرستی و ایجاد امکانات جهت توانبخشی و خودکفایی آنها.

۹۸. حق دریافت دستمزد از همسر در برابر انجام امور خانه‌داری در صورت تقاضا و حق حمایت از تأثیر کار زن در منزل بر اقتصاد خانواده و درآمد ملی.

ب: حقوق و مسئولیت‌های اشتغال و مشارکت اقتصادی زنان

۹۹. حق مالکیت بر اموال و دارایی شخصی و بهره‌ربری از آنها با رعایت حدود شرعی و قانونی.

۱۰۰. حق زنان در انعقاد قراردادهای و ایقاعات.

۱۰۱. حق اشتغال بعد از رسیدن به سن قانونی کار و آزادی انتخاب شغل و بکارگیری سرمایه‌های فردی و مسئولیت رعایت قوانین اسلامی در کسب درآمد و نحوه مصرف آن.

۱۰۲. حق بهره‌مندی زنان از اطلاعات، آموزش‌ها و کسب مهارت‌ها و امکانات کار جهت اشتغال متناسب و حق برخورداری از حمایت در این امور برای زنان خودسرپرست (مستقل - غیروابسته) و سرپرست خانوار.

- ۱۰۳- حق برخورداری زنان از مشاوره شغلی و کاربایی توسط بانوان.
- ۱۰۴- حق برخورداری از مزد و مرایای برابر، در شرایط کار مساوی با مردان و سایر زنان.
- ۱۰۵- حق بهره‌مندی از امنیت شغلی، اخلاقی و ایمنی و مسئولیت رعایت عفاف در محیط کار.
- ۱۰۶- حق معافیت زنان از کار اجباری، خطرناک، سخت و زبان‌آور در محیط کار.
- ۱۰۷- حق برخورداری از تسهیلات و ضوابط و قوانین متناسب با مسئولیت‌های خانوادگی (همسری - مادری) زنان در جذب، بکارگیری، ارتقاء و بازنشستگی آنان در زمان اشتغال.
- ۱۰۸- حق برخورداری از تأمین اجتماعی تسهیلات اقتصادی.
- ۱۰۹- حق مشارکت زنان در سیاستگذاری‌های اقتصادی و ایجاد و اداره تشکلات های اقتصادی و عضویت در آنها
- ۱۱۰- حق و مسئولیت دریافت و پرداخت دیه و خسارات براساس قوانین و مقررات
- ۱۱۱- حق برخورداری از حمایت‌های قانونی مناسب و کارآمد برای معافیت از بهره‌کشی و تجارت و جلوگیری از بکارگیری زنان و دختران در مشاغل غیرقانونی و غیرمشروع
- فصل چهارم: حقوق و مسئولیت‌های سیاسی زنان**
- الف: حقوق و مسئولیت‌های زنان در سیاست داخلی**
- ۱۱۲- حق و مسئولیت کسب آگاهی و مشارکت و نقش‌آفرینی در تعیین مقررات اساسی کشور جهت حفظ و تحکیم نظام اسلامی
- ۱۱۳- حق و مسئولیت مشارکت در امور جامعه و نظارت بر آن جهت هدایت جامعه بسوی معنویت و فضایل اخلاقی و پارسایی آن از ناهنجاری‌های اخلاقی و رفتاری.
- ۱۱۴- حق آزادی قلم، بیان، اجتهاد با رعایت موازین.
- ۱۱۵- حق تأسیس احزاب و دیگر تشکلات سیاسی و فعالیت در آنها با رعایت حد و کمال کشور، وحدت ملی و مصالح نظام اسلامی.
- ۱۱۶- حق شرکت در انتخابات و انتخاب شدن در مجلس یا شوراهای محلی، مشارکت در برنامه‌ریزی‌های دولتی و تصدی مدیریتهای عالی با رعایت موازین.
- ب: حقوق و مسئولیت‌های زنان در سیاست بین‌المللی**
- ۱۱۷- حق و مسئولیت آگاهی از رویدادها و مسائل سیاسی جهان، بویژه جهان اسلام
- ۱۱۸- حق توسعه ارتباط و تبادل اطلاعات سیاسی سازنده بین بانوان ایران و جهان با رعایت مصالح ملی و ضوابط قانونی.
- ۱۱۹- حق و مسئولیت حضور فعال و موثر در مجامع اسلامی، منطقه‌ای و بین‌المللی بویژه در زمینه مسائل مربوط به زنان با رعایت ضوابط قانونی.
- ۱۲۰- مسئولیت تلاش جهت تقویت همسنگی در میان زنان مسلمان و حمایت از حقوق زنان و کودکان محروم و مستضعف جهان.
- ۱۲۱- حق برخورداری زنان بنامند به جمهوری اسلامی ایران در تأمین امنیت، سلامت و امکان بازگشت آنها به وطن خود.
- ۱۲۲- حق برخورداری اتباع زن ایرانی از حمایت‌های دولت در برابر انواع سایر کشورهای در حدود مقررات و معاهدات.
- ۱۲۳- حق بهره‌مندی زنان ایرانی از حمایت‌های قانونی در خصوص ازدواج و تشکیل خانواده با مردان غیرایرانی با رعایت ضوابط.
- ج: حقوق و مسئولیت‌های زنان در امور دفاعی - نظامی**
- ۱۲۴- حق و مسئولیت زنان در دفاع مشروع از دین و کشور و نیز جان، مالی و ناموس خود و دیگران.
- ۱۲۵- حق و مسئولیت زنان در مشارکت و تلاش برای تأمین و تحکیم صلح علاقه جهانی.
- ۱۲۶- حق برخورداری زنان از حمایت‌های لازم به منظور حفظ تعامیت جسمانی و جلوگیری از هک جنسیت و ناموس زنان در دوران جنگ، اسارت و اشغال نظامی.
- ۱۲۷- حق برخورداری از مصونیت خانه و خانواده از تهاجمات نظامی.

- ۱۲۸- حق بر خورداری خانواده‌های شهید، جانبازان، رزمندگان و آزادگان از حمایت‌های ویژه نظام اسلامی.
- ۱۲۹- حق و مسئولیت مادران در نگهداری، تربیت و اولویت در قیمومت فرزندان در صورت شهادت، اسارت و مفقودالاتر شدن همسر.
- ۱۳۰- حق بهره‌مندی از آموزش و تصدی مشاغل انتظامی
- فصل پنجم: حقوق و مسئولیت‌های قضایی زنان**
- ۱۳۱- حق بر خورداری زنان از آموزش‌های حقوقی.
- ۱۳۲- حق بر خورداری از تدابیر قانونی و حمایت قضایی به منظور پیشگیری از جرم و ستم به زنان در خانواده و جامعه و رفع آن.
- ۱۳۳- حق بر خورداری از محاکم خاصه خانواده در جهت حفظ اسرار، ایجاد صلح و سازش در خانواده و تسهیل در حل و فصل اختلافات.
- ۱۳۴- حق دسترسی زنان به نیروی انتظامی و ضابطین دادگستری زن در صورت تعرض، بزه‌دگی، اتهام و ارتکاب جرم.
- ۱۳۵- حق زنان در تصدی مشاغل حقوقی و قضایی مطلق قانون.
- ۱۳۶- حق اقامه دعوا و دفاع در نزد محاکم دادگستری و سایر مراجع قانونی.
- ۱۳۷- حق استفاده از وکیل و مساور حقوقی در دادگاه و یا سایر مراجع قانونی.
- ۱۳۸- حق بر خورداری از حمایت‌های همه جانبه دستگاه قضایی با عوامل زمانه‌ساز جرائم علیه زنان و ارتکاب جرائم توسط زنان.
- ۱۳۹- حق مصونیت زنان متهم از هتک حرمت، اهانت و مجرمه‌بندی‌های فردی و اجتماعی فراتر از مجازات قانونی.
- ۱۴۰- حق زنان در معافیت از مجازات در صورت وجود عوامل رافع مسئولیت کیفری.
- ۱۴۱- حق اعاده حیثیت زنان در اثر تفسیر، اشتباه قضایی در موضع حکم یا در تطبیق حکم بر مورد خاص و جبران خسارت مادی و معنوی از آنها.
- ۱۴۲- حق بر خورداری از تخفیف قانونی از نظر میزان مجازات و یا معافیت از آن و یا نحوه اجرا، در صورت ندانست و اثبات توبه زنان بزهکار در زمان بارداری، شیردهی و بیماری.
- ۱۴۳- حق زنان در ملاقات والدین، فرزندان و همسر در دوران حبس طبق قوانین کشور.
- ۱۴۴- حق زنان در بر خورداری از امکانات مناسب بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و تربیتی در زندان‌ها جهت اصلاح و بازگشت به زندگی سالم اجتماعی.
- ۱۴۵- حق دختران در بر خورداری از کانون‌های اصلاح و تربیت با شرایط مناسب.
- ۱۴۶- حق زنان در رسیدگی به شکایات از آیین‌های دولتی، مأمورین قضایی و یا واحدهای دولتی جهت احقاق حقوق خود.
- ۱۴۷- حق و مسئولیت شهادت در دادگاه مطابق با موازین شرعی و قانونی.
- ۱۴۸- حق بر خورداری از حمایت‌های قضایی از سوی مدعی‌العموم علیه ولی و سرپرست قانونی فاقد صلاحیت و دیگر مجاوران به حقوق آنان.

رئیس جمهور و رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی: محمد خاتمی

وزارت دادگستری - قوه قضائیه

تاریخ ثبت: ...

شماره ثبت: ۳۳۷۸

شماره: ۱۲